



Beste lezer,

Dit is de eerste bosreservatennieuwsbrief onder de auspiciën van het nieuwe fusie-instituut INBO.

Voor de rest blijft het 'oude vertrouwde' gehandhaafd: we brengen jullie op een toegankelijke wijze op de hoogte van wat de monitoring het afgelopen jaar aan interessante nieuwe kennis en inzichten heeft opgeleverd zowel door ons als door externe onderzoekers.

In dit nummer hebben we opvallend veel bijdragen over historiek van een aantal bosreservaten. Deze informatie is vaak boeiend om lezen, maar is vooral ook bijzonder nuttig om een beter inzicht te krijgen in het hoe en waarom van het huidige bosbeeld. Zo zijn er bijdragen over de 18de eeuwse kapregeling in Hallerbos, over het middelhoutbeheer in Meerdaalwoud en over een laatmiddeleeuwse eendenkooi in Coolhembos.

Wat de monitoring van het bos betreft hebben we het deze keer over de ontwikkelingen in het bosreservaat de

Heirnisse. Voor het overige is de nieuwsbrief gevuld met een bloemlezing van de bijzondere tot spectaculaire waarnemingen die dit jaar in de bosreservaten zijn gedaan.

Deze illustreren op een treffende wijze de vaak heel hoge natuurwaarde die de bosreservaten vertegenwoordigen. Voor een aantal soorten blijkt het bosreservatennetwerk het overgrote deel of zelfs de volledige Vlaamse populatie te omvatten. Het spreekt voor zich dat hiermee ter dege zal rekening worden gehouden bij de beheerkeuzes en realisaties op het terrein.

Naar goede gewoonte wensen we jullie weer veel leesplezier.

Namens het INBO-bosreservatenteam,

Kris Vandekerkhove

Het bosreservatennetwerk in 2005

Geen nieuws... goed nieuws!

In het vorige nummer konden we jullie op de valreep nog een reeks nieuwe reservaten en –uitbreidingen aankondigen. Via een Ministerieel Besluit op 26 april 2005 kreeg toen zowat 180 ha bos officieel het statuut van bosreservaat.

Sinds dat moment zijn nog geen nieuwe dossiers langs de minister gepasseerd. Dat betekent niet dat de motor is gestopt of dat de winterslaap begonnen is.

Een tiental dossiers zijn momenteel lopende, en dat varieert van aankoopprocedures, eerste verkennende gesprekken tot voorstellen die zo goed als klaar zijn en de procedure bijna volledig doorlopen hebben.

Opvallend is dat er minstens 4 voorstellen bijzitten van gemeentebossen. Het is alvast bemoedigend dat meer en meer openbare eigenaars vertrouwen krijgen in het statuut van bosreservaat en bereid zijn om voor de ecologisch waardevolle gedeelten van hun domeinen dit statuut ook aan te vragen. Om deze processen niet te verstoren, opteren we er voor om hier niet op de zaken vooruit te lopen en pas in een volgende editie, wanneer

de erkenningen effectief rond zijn, hierover te rapporteren.

Ook voor de nieuwe voorstellen in de domeinbossen huldigen we het motto van het vel en de beer, al kunnen we het toch niet laten om een klein tipje van de sluier op te lichten, al was het maar om u te laten watertanden...

Een toekomstig bosreservaat van formaat in Pietersembos

In Lanaken situeert zich het domein **Pietersem**, een groot complex waarvan ruim 500 ha domeinbos is. Het is een oud adellijk domein (vroeger eigendom van één van de prinsen de Merode), dat een lange geschiedenis van bebossing en ontbossing heeft doorgemaakt. Het bevindt zich op de steilrand van het Kempisch plateau waardoor het ook sterk heuvelachtig is.

Hoewel het complex vooral bestaat uit typische homogene naaldhoutbestanden, is centraal in het gebied een zeer gevarieerde zone aanwezig. Hier vinden we op een kleine 100 ha het volledige spectrum van vegetatietypes die je in de kempen kunt aantreffen:

gemengd loofhout op basis van zomereik, oligotroof broekbos met veenmossen, vochtige en schrale graas- en hooilanden, vennen en vijvers, droge heide, halfopen bos-heide-overgangen, plagvegetatie met zonnedauw, de bronnen en de bovenloop van een beekje met beekbegeleidend bos, een beekvalleitje, uitgebreide gageelstruwelen, oude loofhoutmantels, droog berkenbos en structuurrijke naaldhoutbestanden.



Oude Franse militaire kaart van het domein Pietersem, ca 1750 : toen was het complex zowat helemaal bebost.

Niet alleen de diversiteit aan biotopen is fenomenaal, ook de kwaliteit ervan is vaak heel bijzonder, wat ook vertaald wordt door de talloze zeldzame en bedreigde soorten die er voorkomen. Een kleine bloemlezing : Bronlibel, Beekoeverlibel, Koraaljuffer, Beekprik, Waterdrieblad, Brede orchis, Moeraswolfsklauw, Koningsvaren, Gaspeldoorn, Wateraardbei, Kruipbrem, Liggende vleugeltjesbloem, Bont dikkopje, Groentje, Kleine ijsvogelvinder, Nachtzwaluw, Havik, Gekraagde roodstaart, Wespendif, Gladde slang, Heikikker,...

In de oude houtwallen en langs de beek komen ook indicatoren van oud bos voor: Witte klaverzuring, Dalkruid en Boswederik.



Bont dikkopje is slechts één van de talrijke Rode-Lijstsoorten die in het valleigedeelte van Pietersembos voorkomen (foto: Luc De Keersmaecker).

Het is de bedoeling dat deze centrale zone (waar nu reeds ca 40 ha als een reservaat wordt beheerd), samen met een compact aansluitend stuk gesloten bos het statuut van bosreservaat toe te kennen. Het betreft hier een totale oppervlakte van 170 ha! Daarmee wordt dit meteen één van onze grootste bosreservaten.

Wat brengt de toekomst?

Naast de verdere opvolging van de dossiers rond nieuwe reservaatvoorstellen en de uitvoering van het beheer in de bestaande reservaten werd het afgelopen jaar ook veel aandacht besteed aan de verdere onderbouwing van het netwerk aan bosreservaten.

Dit betekent uitzoeken wat momenteel nog de hiaten zijn in het netwerk en een verdere onderbouwing geven aan de oppervlakte doelstellingen.

De belangrijkste types die momenteel ontbreken in het netwerk zijn goed ontwikkelde alluviale bostypes langs de grote rivieren, waaronder de wilgenvloedstruwelen langs de Schelde en de zogenaamde “hardhout-oibossen”. Daarnaast zijn enkele zeer zeldzame subassociaties van bostypes, zoals het Kalk-Elzenbroek, nog niet vertegenwoordigd in het netwerk. Ook op vlak van de grote boscomplexen is nog werk aan de winkel: binnen de Atlantische bostypes wordt naar een aaneengesloten complex van minstens 100 tot 150 ha in het netwerk gestreefd. In de Hoge en de Lage Kempen zou ook telkens één groot boscomplex in het bosreservaten-netwerk moeten opgenomen worden. De eerste stappen daartoe worden momenteel gezet via de toekomstige aanwijzing van 170 ha in het Pietersembos als bosreservaat.

Ook op vlak van participatie en sensibilisatie, moeten zeker extra inspanningen geleverd worden. De globale doelstellingen van het Vlaams bosreservatenbeleid zijn immers tot op heden onvoldoende gekend bij een ruim publiek. Hiervoor kunnen tal van kanalen aangewend worden, zoals het verbeteren van contacten met lokale besturen en belangengroepen, waarbij zowel de globale doelstellingen van het Vlaams bosreservatenbeleid als het specifiek terreinbeheer toegelicht worden. Bij de monitoring van diverse soortengroepen, kunnen lokale gebiedskenners en natuurdeskundigen in het proces betrokken worden. In de periferie van een aantal bosreservaten kunnen “voorbeeldprojecten” opgestart worden, waarbij de bezoeker kennis maakt met de doelstellingen van het reservatenbeheer.

In de toekomst moeten bij privé-boseigenaars de mogelijkheden van een bosreservaatstatuut nog beter worden verkend. Diverse privébossen die voldoen aan de vernoemde criteria zouden een zinvolle bijdrage aan het netwerk kunnen leveren. Via onder meer bosgroepcoördinatoren en ambtenaren bevoegd voor het privébos worden hiertoe reeds stappen ondernomen...

Kris Vandekerkhove en Bernard Van Elegem